

Evoluția comerțului exterior al României în perioada de tranziție

dr. Marioara IORDAN, dr. Mariana NICOLAE,
drd. Nona Mihaela CHILIAN, dr. Simona FRONE, drd. Andreea VASS

1. Privire de ansamblu asupra dinamicii comerțului exterior în perioada 1990-2002

Debutul perioadei de tranziție la economia de piață în România a fost marcat de una dintre reformele cele mai importante, și anume liberalizarea tranzacțiilor comerciale internaționale prin eliminarea monopolului de stat în acest domeniu.

Următoarele aspecte principale caracterizează acest început și anume :

1. Promovarea acelor activități de producție în care există forță de muncă ieftină ceea ce a permis crearea unui avantaj comparativ pentru unele din produsele industriale, mai ales din industria ușoară, cum sunt produsele textile, încăltăminte și de prelucrarea lemnului.
2. Activități de producție cu un grad ridicat de prelucrare.
3. Aceste activități intensive în capital sunt rezultatul structurii industriale a economiei socialiste în care sectoarele siderurgiei și metalurgiei au deținut ponderi semnificative.
4. Intensitatea energetică relativ ridicată a tuturor bunurilor produse în economia națională a României.

Pe baza acestora putem afirma că exporturile românești prezintă în perioada de tranziție un grad ridicat de concentrare, care s-a accentuat, astfel că textilele, confecțiile și produsele industriei siderurgice dețineau peste un sfert din totalul exporturilor (26,3%) în anul 1990, 35,6% în anul 1993, 37% în 1996 și cca 38% în prezent (și anume, în anul 2002 și primul semestru al anului 2003 - capitolele XI și XV ale Nomenclatorului Combinat (NC) al exporturilor, cumulate).

În ceea ce privește importurile, principalele articole sunt reprezentate atât de materile prime (produsele minerale, capitolul V din NC) cât și de mașini și echipamente (capitolul XVI din NC) care în mod cumulat dețineau o pondere de 56,6% în 1990, 46,3% în 1993, 45,4% în 1996, scăzând mai recent sub 40%, anume 35,3% în 1999, 39,1% în 2000, și 38,1% în 2002, ceea ce indică o anumită scădere a gradului de concentrare a importurilor în decursul perioadei de tranziție.

Comerțul exterior din perioada de tranziție a fost influențat de politica ratei de schimb a cărei evoluție aproape ciclică de supraapreciere, respectiv subapreciere a leului a determinat o evoluție corespunzătoare a volumului de exporturi și de importuri. Din cauza procesului relativ lent de restructurare și privatizare a economiei naționale, întreprinderile mari de stat au continuat

să dețină un rol important în economie și exporturi, ceea ce a determinat un regim al ratei de schimb bazat pe menținerea unui curs ridicat al leului, pentru a se putea asigura inputuri de materii prime relativ ieftine, ceea ce a dezavantajat exporturile, mai ales în prima jumătate a perioadei 1990-2002.

Una dintre tendințele firești de schimbare structurală a comerțului exterior al României în cursul perioadei de tranziție a fost creșterea ponderii sectorului privat în tranzacțiile comerciale externe. Astfel, contribuția sectorului privat în exporturi, respectiv importuri a crescut de la cca 27% în 1993, la cca. 50% (51,4% ponderea agenților economici cu capital integrat privat în exporturi, respectiv 48,3% în importuri) în anul 1996 și peste 60% în prezent (66,7% ponderea agenților economici cu capital integrat privat în exporturi, respectiv 69,6% în importuri, în anul 2001).

Principalele obiective ale politicilor de comerț exterior al României și al celorlalte țări în tranziție din Europa Centrală și de Est au fost:

- I. diversificarea geografică a comerțului exterior;
- II. restructurarea sectorială, pe rămuri și subramuri ale industriei, a bunurilor și serviciilor comercializate.

Primul obiectiv s-a putut realiza în România fără prea mare dificultate, având în vedere că exporturile țării noastre erau daja orientate într-o măsură semnificativă, către piețele occidentale, încă din perioada socialistă.

Încă din anul 1990, 44,1% din totalul exporturilor României se îndreptau către țări dezvoltate, (33,9% către țările UE); în 1995, ponderea țărilor dezvoltate în exporturile României crescuse

la 61,7% (54,2% către țările UE, conform tendinței de integrare europeană, ca reacție la procesul de globalizare), pentru ca această tendință să continue și să se accentueze tot mai mult în prezent, astfel că în primul semestru al anului 2003, ponderea țărilor dezvoltate în totalul exporturilor României a depășit 75%, ponderea țărilor din Uniunea Europeană fiind cea dominantă, de 68,2%.

Mult mai dificilă se dovedește a fi realizarea celui de al doilea obiectiv, anume schimbarea structurii bunurilor exportate, în sensul creșterii valorii acestora. Acest proces este condiționat de viteza de restructurare a activității economice de ansamblu, în special în ceea ce privește exporturile.

Un element caracteristic al comerțului exterior al României în perioada de tranziție a fost și creșterea continuă a proporției sale în PIB. Astfel, volumul comercial al schimburilor internaționale, (Exporturile E + Importurile I) a înregistrat o tendință crescătoare de-a lungul perioadei, ponderea sa în Produsul Intern Brut crescând de la cca 35% în 1991, la 55% în 1996 și ajungând mai recent la peste 60% (69,3% în anul 2000)¹.

Tendința de deschidere a economiei naționale este și rezultatul mai multor factori specifici tranziției din țara noastră, dintre care amintim:

- politicile de liberalizare a comerțului exterior, al căror obiectiv a fost deschiderea cât mai pronunțată a economiei către piețele mondiale, pe de o parte;

¹ Calculele efectuate pe baza datelor din Banca de date a Macromodelului Economiei Românești, versiunea 2002, elaborată de un colectiv de cercetători de la IPE, coordonat de academician Emilian Dobrescu.

- pe de altă parte, ponderea crescătoare a schimburilor comerciale în PIB a fost și consecința declinului înregistrat în cea mai mare parte a perioadei de Produsul Intern Brut al României, în termeni reali.

Un aspect demn de menționat aici este faptul că rata de creștere a importurilor a fost mereu superioară celei aferente volumului exporturilor, ceea ce indică faptul că politicile de liberalizare a comerțului exterior al României, în conjunctura dată a economiei mondiale din perioada 1990-2002 au favorizat mai mult afluxul de

mărfuri din exterior, astfel că importurile României depășeau 10 miliarde dolari în 1995 (în prima fază de relansare economică), în timp ce cantitatea de bunuri exportate a rămas la un nivel destul de scăzut, deoarece exporturile doar după anul 2000 au depășit pragul de 10 miliarde dolari.

Nivelul relativ constant al tranzacțiilor comerciale totale externe ale României în perioada 1990-2000 reprezintă o altă caracteristică a comerțului exterior, urmată de o ușoară relansare în ultimii trei ani (2000-2002), aspecte ce pot fi observate din tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

**Evoluția exporturilor și importurilor totale ale României,
în perioada 1990-2002**

- milioane dolari SUA -

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Total E (FOB)	5775	4266	4363	4892	6151	7910	8084	8431	8302	8487	10367	11385	13875
Total I (CIF)	9202	5793	6260	6522	7109	10278	11435	11280	11838	10557	13055	15552	17861
Total CE	14977	10059	10623	11414	13260	18188	19519	19711	20140	19014	23422	26937	31736
Total sold (E-I)	-3497	-1527	-1897	-1630	-958	-2368	-3351	-2849	-3536	-2070	-2688	-4167	-3986
(E-I)/CE	17,5	15,1	17,8	14,2	7,2	13,0	17,1	14,4	17,5	10,8	11,4	15,4	12,5
- % -													

Sursa: Anualele ștastice ale României și Buletine statistice de comerț exterior editate de I.N.S., din perioada 1990-2002.

Acest nivel reflectă capacitatea actuală a economiei de a realiza schimburile internaționale. Dacă în perioada 1995-1999, din cauza perioadei de recesiune, atât importurile cât și exporturile au fost caracterizate printr-un nivel relativ constant, volumul total al comerțului exterior (total CE) nedepeșind 20.000 milioane dolari SUA anual, începând din anul 2000, odată cu relansarea economică a României a

avut loc și relansarea volumului total al comerțului exterior, ce a depășit pragul de 30.000 milioane dolari SUA în 2002.

Volumul total al comerțului exterior al României a ajuns în 2002 să fie cu 111,8% mai mare decât în 1990 și cu 61% mai mare decât în 1997, dar tendința de creștere rapidă este relativ recentă pentru a ne putea pronunța asupra gradului său de sustenabilitate.

Se observă că schimburile comerciale externe ale României în perioada 1990-2002 au fost caracterizate de existența unui deficit comercial permanent, ușor oscilant de la un la altul, dar având un nivel mediu pe ansamblul perioadei, corespunzător unei ponderi de cca 14,14% din volumul total al comerțului exterior. Acest fapt sugerează existența unei subcapacități de export în economia României, comparativ cu volumul de importuri.

Un deficit al balanței comerciale nu implică neapărat un nivel scăzut de eficiență în economia națională; din punct de vedere macroeconomic este important doar modul în care acest deficit poate fi finanțat. Ponderea deficitului comercial în PIB a variat în ultimul deceniu, dar la nivele relativ ridicate (fiind de peste 8% în PIB în anul 2001), rămânând valabilă observația lui L. Voinea conform căreia, producerea unui dolar suplimentar în PIB va fi alocat în proporție de 50% importurilor și 40% exporturilor¹. Aceasta sugerează dependența exporturilor de importuri, afirmație validă în special în cazul comerțului cu UE. Cel mai mic deficit comercial nominal, în perioada 1995-2002 s-a înregistrat în anul 1999, după care acesta a cunoscut tendințe relativ accentuate de creștere.

Dacă politicile economice guvernamentale, mai ales privind investițiile sunt corecte, aceste investiții vor genera venituri care pot acoperi atât împrumuturile inițiale cât și deficitul comercial. Dacă însă aceste împrumuturi externe vor fi slab direcționate, cu

precădere spre consum, se poate eroda credibilitatea statului care nu mai poate atrage suficient capital din exterior pentru a finanța deficitul balanței comerciale. România s-a confruntat cu această problemă în perioada de tranziție 1990-2002, suferind de o cvasipermanentă insuficiență a mijloacelor financiare provenite din exterior. Din punct de vedere al credibilității externe a unei țări, unul dintre indicatorii cei mai sugestivi sunt investițiile străine directe (ISD). Din nefericire, acesta este încă un capitol sensibil al economiei de piață emergente a României, care nu a reușit să cumuleze nici măcar 10 miliarde de dolari SUA ca stoc al ISD în perioada 1990-2002, având și un nivel relativ scăzut al stocului de ISD pe locuitor, de cca 400 euro la sfârșitul anului 2001, față de un nivel de aproape 3000 euro pe locuitor în Republica Cehă și 2500 euro pe locuitor în Ungaria.

În prezent, România este un importator net, cu un deficit comercial destul de greu de acoperit în perioada de tranziție 1990-2002. Pentru ca acest deficit să nu erodeze venitul național, în economia națională vor trebui să continue și să se intensifice procesele de restructurare. Prin urmare, *importurile nu pot fi reduse drastic pentru a se micșora deficitul comercial actual*, deoarece aceasta ar avea *implicații negative asupra gradului de modernizare tehnologică a întregii activități economice*.

Caracteristicile succint enumerate mai sus conturează unele prime concluzii cu privire la activitatea de comerț exterior a României, în perioada de tranziție:

- a avut loc o liberalizare completă a activității de comerț exterior ce a determinat, împreună cu liberali-

¹ Voinea, L., "Advancing at Its Own Speed: A Trade Approach on Romania's Convergence to EU", Romanian Journal of European Affairs, vol.2, no.3, 2002.

- zarea prețurilor, creșterea tranzacțiilor comerciale ale economiei;
- deși această liberalizare a prețurilor și a comerțului era necesară, ea nu va fi completă fără a se continua restructurarea profundă a întregii economii naționale, astfel încât să se echilibreze volumul importurilor cu cel al exporturilor;
 - ameliorarea semnificativă a regimului comerțului exterior necesită și adoptarea unor politici comerciale și industriale corespunzătoare, prin care să se asigure ajustarea geografică și structurală a bunurilor comercializate, în funcție de condițiile concrete ale cererii și ofertei de la nivel global, precum și de aspectele strategice ale procesului de integrare europeană a României.

2. Evoluții structurale în comerțul exterior al României anul 2002

Cresterea exporturilor se constituie în factor major de stimulare a creșterii producției industriale, reflectând totodată, îmbunătățirea performanțelor economiei.

Importurile asigură completarea necesarului de materii prime și de resurse energetice, iar prin susținerea relansării investițiilor, inclusiv prin transferul de tehnologie din exterior, participă activ la continuarea proceselor de restructurare. Datorită dependenței producției naționale de materiile prime din import (inclusiv produsele energetice), precum și a conexiunilor determinate de fenomenul perfecționării, sporirea exporturilor implică, în mod necesar creșteri ale importurilor; însă chiar și în condițiile menținerii acestei dependențe, numai prin îmbunătățirea performanțelor economiei se poate asigura o dinamică superioară a exporturilor, care să permită sustenabilitatea echilibrului relativ al balanței comerciale și, respectiv, al contului curent.

Valoarea comerțului exterior (export FOB + import CIF) în anul 2002 a crescut cu cca 18% față de anul 2001, respectiv cu 4788,9 mil.dolari față de anul 2001. Exporturile de bunuri în valoare de 13868,8 mil.dolari s-au majorat cu 21,8% (2483,4 mil.dolari) față de anul anterior, iar importurile au atins valoarea de 17856,7 mil. dolari, respectiv o creștere cu 14,8% (2305,1 mil.dolari). (tabelul nr.2)

Tabelul nr. 2

Evoluția comerțului exterior al României în perioada 2000 – 2002

- milioane dolari SUA -

E = export FOB; I = import CIF; S = sold		2000	2001	2002	Diferență 2002-2001	2002/ 2001 (%)
TOTAL	E	10366,5	11385,0	13868,8	2483,8	121,8
	%		109,8	121,8		
	I	13054,5	15551,6	17856,7	2305,1	114,8
	%		119,1	114,8		
	S	-2688,0	-4166,6	-3987,8	+178,8	
	E/I	79,4	73,2	77,7		

Sursa: Anuarul de comerț exterior al României, 2000 – 2002, Institutul Național de Statistică.

Modificările structurale pe principalele grupe de produse survenite în

evoluția exporturilor și importurilor sunt prezentate în tabelul următor:

Tabelul nr. 3

**Evoluția structurală a comerțului exterior
pe principalele 8 grupe de mărfuri**

-procente-

Nr. crt.	Denumire grupă	Export bunuri (FOB)			Import bunuri (CIF)			Diferențe (2002-2001)	
		2000	2001	2002	2000	2001	2002	Export	Import
	TOTAL din care :	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1	Produse agroalimentare	3,3	3,8	3,1	7,1	7,8	6,6	-0,7	-1,2
2	Produse minerale	7,9	6,9	8,5	14,5	14,4	12,8	+1,6	-1,6
3	Produse ale industriei chimice	7,2	6,4	6,1	12,7	12,7	13,9	-0,4	1,2
4	Produse ale industriei ușoare	32,7	36,0	35,0	20,8	21,0	21,5	-1,1	0,5
5	Produse din lemn, inclusiv mobilier	10,8	10,3	10,1	3,7	3,7	4,1	-0,1	0,3
	din care: cap.94 Mobilier	4,6	4,7	4,7	0,9	0,8	0,9	0,0	0,1
6	Art.din piatră, ciment, sticlă	1,6	1,5	1,4	1,4	1,5	1,6	-0,1	0,2
7	Produse ale industriei metalurgice	16,0	13,3	12,9	6,8	7,3	7,4	-0,4	0,1
8	Produse ale ind.constr.de mașini	19,3	20,5	21,8	31,5	30,4	31,0	+1,3	0,6

Sursa: Anuarul de comerț exterior al României, 2000 -2002, Institutul Național de Statistică.

Deși în anul 2002 față de 2001 s-au înregistrat ponderi diminuate în total export la grupa produse ale industriei ușoare, respectiv 35% față de 36%, această grupă rămâne în continuare principalul susținător în echilibrarea balanței comerciale, cu un excedent de 1009,1 mil.dolari, alături de grupa produselor din lemn, inclusiv mobilier cu 674 mil.dolari și grupa metale comune și articole din metal cu 468 mil.dolari.

Analiza evoluției structurale a comerțului exterior pe anul 2002 ne permite evidențierea unor trăsături esențiale și anume:

A. - concentrarea exportului pe un număr relativ restrâns de grupe mari de produse, respectiv patru grupe de produse dețin cca 80% din totalul exporturilor, respectiv produse ale :

- *industriei ușoare* cu o pondere de 35,0%,
- *construcției de mașini* cu o pondere de 21,8%,
- *metalurgiei* cu 12,9% și
- *industriei lemnului* cu 10,1%;

B. - și la import se observă aceeași tendință de concentrare pe patru mari grupe de produse care dețin tot cca 80% din total, și anume produse ale :

- *industriei construcțiilor de mașini* cu o pondere de 31%,
- *industriei ușoare* cu o pondere de 21,5%,
- *industriei chimice* cu 13,9%
- și *produse minerale* cu 12,8%.

A) la export

1. ponderi majorate față de 2001 s-au înregistrat la produse minerale (8,5%), în creștere cu 1,6

- puncte procentuale și produse ale industriei construcțiilor de mașini (21,8%), în creștere cu 1,3 puncte procentuale;
2. ponderi diminuate față de 2001 s-au înregistrat la produse ale industriei ușoare (35,0%) în scădere cu 1 punct procentual, produse metalurgice (12,9%) cu 0,4 puncte procentuale, produse ale industriei chimice (6,1%) cu 0,3 puncte procentuale, produse agroalimentare (3,1%) cu 0,7 puncte procentuale.

Din analiza evoluției exportului pe produse în cadrul celor 8 grupe principale se evidențiază următoarele aspecte:

1. Grupa "produse agroalimentare"

- A înregistrat o ușoară creștere (cu 0,9 mil.dolari) în anul 2002 a contribuției la exportul de bunuri, comparativ cu anul 2001.

În cadrul grupei evoluții favorabile la export sunt de semnalat la animale vii, a căror valoare de export a crescut cu 8,4 mil.dolari. La polul opus, ca aspect negativ, menționăm continuarea tendinței de export a unor cantități însemnante de semințe de floarea soarelui (circa 130 mii tone atât în 2001, cât și în 2002), ceea ce, pe de o parte, a fost defavorabil exportului de ulei de floarea soarelui - care a scăzut de la circa 40 mii tone în 2001 la circa 8 mii tone în 2002, și, pe de altă parte, a fost în favoarea majorării importului de ulei de floarea soarelui, de la 3,1 mii tone la 18,1 mii tone în aceeași perioadă.

2. Grupa "produse minerale"

Înregistrează evoluții pozitive la export la:

- benzine, un plus 966,5 mii tone, export stimulat și de creșterea prețurilor externe cu 7,8%;

- motorine, o creștere cantitativă cu 622,7 mii tone, concomitent cu diminuarea efectului valoric datorată scăderii prețurilor externe cu 2,5%;
- sare, o creștere față de anul trecut cu 42,7 mii tone.

Evoluții nefavorabile la export se înregistrează la produsele:

- ciment, diminuat din punct de vedere cantitativ cu 52,5 mii tone;
- uleiuri minerale, o scădere a cantității exportate cu 25,5 mii tone, compensată parțial prin creșterea prețurilor externe cu 19,4%.

3. Grupa "produse ale industriei chimice"

Exporturile în cadrul grupei au crescut cu 106,4 mil.dolari în anul 2002 comparativ cu anul 2001 .

- Dintre produsele industriei chimice care au contribuit la creșterea exportului în anul 2002 față de anul 2001 evidențiem: - octanol (+ 17,3 mii tone), polipropilenă (+ 19,7 mii tone), PVC (+19,7 mii tone), envelope auto, cu un spectaculos plus de 3,2 mil bucăți.
- Produsele industriei chimice cu evoluții nefavorabile la export în anul 2002 față de anul 2001 sunt produsele chimice anorganice și îngrășăminte, dintre care: soda calcinată (-38,1 mii tone), sulfatul de aluminiu (-3,7 mii tone), cianura de sodiu (-3 mii tone), iar dintre îngrășăminte sulfatul de amoniu (-20 mii tone) și ureea (-157,1 mii tone) și.a.

4. Grupa "produse ale industriei ușoare"

Exportul în cadrul acestei grupe înregistrează o creștere de 18,1% în anul 2002 față de anul 2001 (744,5 mil.dolari).

- Materialele și produsele textile au avut contribuția cea mai importantă la creșterea exporturilor grupei, respectiv cu 530,7 mil. dolari (+17,8%) deținând, în același timp, o pondere de 25,3% în exporturile totale. Majorările exportului au fost susținute de creșterile înregistrate la exportul de articole și accesorii de îmbrăcăminte, altele decât tricotate sau croșetate (+333,8 mil.dolari) și la articole și accesorii de îmbrăcăminte tricotate sau croșetate (+126,8 mil.dolari).

Considerând însă sistemul de perfecționare activă (lohn), care a inclus în anul 2002 peste 90% dintre produsele exportate ale subgrupei mai sus menționate, principalele produse care au determinat majorarea exportului au fost în cazul acesta:

- fețele de încăltărire din piele naturală, situate pe locul patru în topul produselor exportate, care au realizat un plus de 45,8 mil. dolari, respectiv +16,3%;
- pantofii bărbătești, cu o creștere de 50,4 mil. dolari, respectiv +60,1%;
- pantofii de damă, cu o creștere de 9,8 mil.dolari, respectiv +12,1%.
- piei crude și tăbăcile, la care exportul a sporit cu 29,7 mil. dolari (+20,8%) cu o pondere de 1,2% în total export.

5. Grupa "produse din lemn, inclusiv mobilier" a deținut ca pondere

în total export 10,1% în anul 2002, înregistrând o diminuare cu 0,2 puncte procentuale față de anul 2001.

Principalele produse care au susținut creșterea exportului grupei, în perioada analizată au fost **mobilă** (+22,8%), al cărei export reprezintă 43,8% din total grupei,

- cheresteaua (+13,7%) cu o pondere în total grupă de 26,0%,
- PAL-ul (+55,6%), respectiv o pondere de 1% în total,
- PFL-ul (+52,3%) care deține 2,7% din total export produse din lemn, inclusiv mobilier.

Ca un aspect pozitiv semnalăm că sporirea exportului de mobilă în anul 2002 față de anul 2001 a avut o contribuție de 28,4% la creșterea înregistrată la produsele cu grad înalt de prelucrare. Semnificativ este și faptul că s-a obținut un preț mediu de export la mobilă cu 16,2% mai mare decât în 2001.

6. Produsele cuprinse în grupa "articole de piatră, ciment, sticlă" dețin în total export o pondere de 1,4% în anul 2002, cu o diminuare de 0,1 puncte procentuale față de anul 2001. Tendința în evoluția exportului grupei este de creștere cu 16,0%, respectiv 27,7 mil.dolari.

- Sticla și articolele din sticlă au înregistrat o creștere la export de +14,5 mil.dolari în timp ce articolele din piatră, ciment, ipsos, azbest, mică și materiale similare au crescut cu 3,9 mil. dolari.

7. În ceea ce privește contribuția produselor metalurgice de 12,9% în total export, deși în scădere, este de menționat creșterea exportului cu 273,0 mil.dolari (18%) în principal datat produselor din subgrupa

72-fontă, fier, oțel, al căror export s-a majorat cu 247,8 mil.dolari (de la 728,3 mil.dolari în 2001 la 976,1 mil.dolari în 2002).

Sporirea exportului de deșeuri feroase (fier vechi) de la 1679,3 mii tone în anul 2001 la 2079,7 mii tone în 2002, respectiv o creștere valorică de 57,8 mil.dolari (de la 132,5 mil.dolari în 2001 la 190,3 mil.dolari în 2002), este în opinia noastră un aspect negativ. Apariția acestuia este motivată, pe de o parte, de eliminarea restricțiilor de export aferente acestui produs începând cu 01.01.2002, iar pe de altă parte, de majorarea prețurilor externe (de la 78,9 dolari/tonă în 2001 la 91,5 dolari/tonă în 2002, conjunctură ce a determinat orientarea cantităților disponibile de fier vechi către export, în dauna livrării către piața internă.

8. Exportul la grupa "produse ale industriei construcțiilor de mașini" în anul 2002 comparativ cu anul precedent a înregistrat o creștere cu 29,3%, respectiv de 685,7 mil.dolari.

- Ponderea exportului produselor industriei construcțiilor de mașini (bunuri cu grad superior de prelucrare) în total export, a fost în anul 2002 de 21,8% - locul doi după produsele industriei ușoare - ceea ce înseamnă o ușoară creștere, cu 1,3 puncte procentuale față de 2001.
- Sunt de semnalat în cadrul acestei grupe evoluția secțiunilor mașini și aparate mecanice și electrice, cu o creștere de 492,2 mil.dolari (+29,3%), față de perioada corespunzătoare a anului trecut și secțiunea mijloace de transport, cu o creștere de 189,4 mil.dolari (+31,7%).

Creșterile deosebite la export ale unor produse din cadrul grupei produselor industriei constructoare de mașini relevă faptul că investițiile din anii anteriori, inclusiv prin transferul de bunuri și tehnologie din import, au început să genereze *exporturi de produse cu un grad înalt de complexitate*.

- seturi de fișe pentru bujii de la 221,4 mil.dolari în anul 2001 la 390,1 mil.dolari în 2002 (locul 1 în top), exportate în: Germania, Marea Britanie, Austria, Franța și altele;
- subansamble electronice pentru aparatură radiotelegrafică, radio-telefonică, TV, de la 23,4 mil. dolari în anul 2001 la 187,4 mil.dolari în 2002 (locul 8 în top);
- nave de transport pentru navigația maritimă de la 57,9 mil. dolari în anul 2001 la 137,8 mil. dolari în 2002, exportate în: Germania, SUA, Olanda, Norvegia;
- părți și accesoriile de caroserii de la 65,7 mil.dolari în 2001 la 116,9 mil.dolari în 2002, exportate în: Germania, Austria, Italia și altele.

B) la import

- ponderi majorate față de 2001 s-au înregistrat la produse ale:
 - industriei chimice (13,9%), în creștere cu 1,2 puncte procentuale;
 - industriei construcțiilor de mașini (31,0%), în creștere cu 0,6 puncte procentuale;
 - industriei ușoare (21,5%), în creștere cu 0,5 puncte procentuale;
- ponderi diminuate față de 2001, deci evoluții favorabile s-au înregistrat la:

- produsele agroalimentare (6,6%), în scădere cu 1,2 puncte procentuale,
- produsele minerale (12,8%), în scădere cu 1,6 puncte procentuale.

Din analiza evoluției importului pe produse în cadrul celor opt grupe principale semnalăm următoarele:

1. Grupa "produse agroalimentare"

La import se observă o scădere a acestora, atât ca pondere în total importuri, respectiv de la 7,8% la 6,6%, cât și în valori absolute, respectiv de la 1206,8 mil.dolari în 2001 la 1174,4 mil.dolari în 2002 (-32,4 mil.dolari):

Evoluții favorabile s-au înregistrat la cereale, al căror import a scăzut din punct de vedere cantitativ cu 593,7 mii tone (de la 860,9 mii tone în 2001 la 267,2 mii tone în 2002), iar valoric cu 84,5 mil. dolari. Reducerea importului de cereale se datorează în principal grâului, care s-a redus cantitativ cu 175,8 mii tone, iar valoric cu 26 mil.dolari. Această scădere valorică a importului de cereale s-a datorat și scăderii prețului la grâu de la 127 dolari/tonă în 2001 la 95 dolari/tonă în anul 2002, pe lângă scăderea cantității importate în aceeași perioadă de timp. O altă explicație a diminuării importurilor de cereale constă în aceea că stocul inițial de grâu de la începutul anului 2002 a fost practic dublu față de cel de la începutul anului 2001, respectiv de 3011 mii tone, compensând aproape în totalitate scăderea producției de grâu din 2002 față de 2001, și acoperind în acest mod necesarul de consum intern.

Un alt produs la care s-a înregistrat o scădere la import este zahărul. Din punct de vedere cantitativ, în anul 2002 s-au importat 452,1 mii tone, față de

566,3 mii tone în 2001, ceea ce a condus la o diminuare valorică de circa 50 mil. dolari. Trebuie menționată influența favorabilă de circa 20 mil. dolari a diminuării prețului extern, respectiv de la 251 dolari/tonă în 2001 la 202 dolari/tonă în 2002. Precizăm, de asemenea, că cea mai mare parte a zăhărului importat (circa 90,0%) reprezintă zahăr brut destinat rafinării în România.

Ca fenomen negativ se menține în continuare și în anul 2002 tendința de creștere a importurilor de carne și produse din carne, acestea majorându-se cu circa 25 mil.dolari.

2. Grupa „produse minerale”

Din analiza pe produse a importului de produse minerale de 2277,6 mil.dolari, cel de combustibili minerali reprezintă 1997,8 mil.dolari, respectiv 87,7% din total import grupă. S-au importat în plus față de anul 2001, circa 651 mii tone huile, 166,7 mii tone țăței, cca 1156 mil.mc gaze naturale și 2309,9 mii tone minereu de fier. În general, cantitățile suplimentare s-au importat în contul diferențelor de preț favorabile (în special la gaze naturale și la minereu de fier).

S-au importat în anul 2002 cantități mai mici decât în anul 2001, la energie electrică (-331 mil. kWh), păcură (-920,7 mii tone) și cocs(-57,6 mii tone) care au contribuit la diminuarea creșterii importului de produse minerale cu doar 1,8% față de anul 2001 comparativ cu creșterea de 18,2% a importului din anul 2001 față de anul 2000.

3. Grupa „produse ale industriei chimice”.

Ponderea importului de produse ale industriei chimice înregistrează o creștere față de 2001 cu 1,2%, reprezentând cca 506 mil.dolari și deține

13,9% din total import, în timp ce față de anul 2000 a înregistrat o diminuare cu 0,1%.

Majorarea importului de produse ale industriei chimice în anul 2002 se datorează, în principal, importului suplimentar de produse farmaceutice (+127,1 mil.dolari), materiale plastice (+151 mil.dolari), cauciuc și articole din cauciuc (+71,4 mil.dolari).

4. Grupa „produse ale industriei ușoare”.

Importul de produse ale industriei ușoare înregistrează o creștere față de 2001 cu 17,7%, reprezentând 576,7 mil. dolari și având o pondere de 21,5% din total import, în creștere cu 0,5 puncte procentuale.

Cresterea de import a fost determinată în proporție de 74,4% de majorările de import la textile și produse textile cu 428,9 mil.dolari.

Alte produse care au contribuit la majorarea importului sunt pieile brute și tăbăcile cu +110,9 mil.dolari, deținând 3,5% din total import, din care piei brute cu +96,3 mil.dolari, precum și încăltăminte cu 36,9 mil.dolari, reprezentând 1,6% din import.

Costurile relativ mici aferente acestui sector, în special ale mâinii de lucru, determină menținerea atracțivității pentru investitorii străini, ca și pentru menținerea sistemului de perfecționarea activă (lohn).

5. Grupa „produse din lemn, inclusiv mobilier”.

Ponderea importului acestei grupe de produse în total import este de 4,1%, cu 0,4 puncte procentuale mai mare decât în anul 2001 (3,7%).

Creșteri de import s-au înregistrat în special la mobilă (21,4% în valoare și 10,3% în cantitate), PAL (23,9% în valoare și 29,8% în cantitate), și

ambalaje de hârtie (14,7% în valoare și 8,8% în cantitate). Majorarea importului de PAL poate fi explicată prin faptul că prețul mediu de import la acest produs a fost inferior celui din anul 2001 (- 4,6%).

6. Grupa „articole din piatră, ciment, sticlă”.

Ponderea importului acestei grupe de produse în total import este de 1,6%, cu 0,1 puncte procentuale mai mare decât în anul 2001 (26,5%).

Importul suplimentar în anul 2002 de 61,0 mil.dolari al importurilor acestei grupe, se datorează în principal creșterii importurilor de produse ceramice provenite din China (+5,2 mil.dolari), Spania (+4,0 mil.dolari), Cehia (+3,3 mil.dolari), Ungaria (+3,0 mil.dolari) și Italia (+2,2 mil.dolari).

7. Grupa “produse ale industriei metalurgice”.

Ponderea produselor industriei metalurgice în total import a crescut cu 0,1 puncte procentuale, de la 7,3% în 2001 la 7,4% în anul 2002.

Cresterea importului cu 183,2 mil.dolari în anul 2002 față de anul 2001 a fost determinată, în principal, de majorarea importurilor de produse cuprinse în trei capitoare: 72-fontă, fier, oțel (+60,0 mil.dolari), creștere provenind în principal din Algeria (+30,8 mil.dolari) și din Italia (+27,6 mil.dolari), 73-produse din fontă, fier, oțel (+91,6 mil.dolari).

8. Grupa „produse ale industriei construcțiilor de mașini”.

Ponderea importului de produse ale industriei construcțiilor de mașini în anul 2002 comparativ cu anul 2001 a crescut cu 0,6% în total import, reprezentând 809,7 mil.dolari, datorită în principal majorării importurilor de mașini și aparate mecanice și electrice

cu 564,4 mil.dolari și a importurilor de mijloace de transport cu 218,4 mil.dolari.

Dintre produsele care au cunoscut o creștere a ponderii în total import, din cadrul acestei grupe sunt de remarcat: aparate pentru radiotelefondie celulară (telefoane mobile) de la 67,8 mil.dolari în 2001 la 112,6 mil.dolari în 2002, (locul 7 în top).

Balanța comercială pe sectoare (FOB-CIF) a înregistrat cele mai mari deficite în sectoarele: mașini, instalații și echipamente electrice – 1919,7 mil dolari, produse minerale – 1100,7 mil dolari și produse chimice – 1019,9 mil dolari, în timp ce excedente s-au înregistrat în sectoarele încălțaminte – 875,2 mil dolari (întărindu-și poziția curentă de principală "specializare" a exporturilor românești), textile – 581,0 mil dolari, produse din lemn – 475,6 mil dolari, metale comune și produse din acestea – 467,5 mil dolari și mărfuri și produse diverse – în special subgrupa 94 mobilă – 407,1 mil dolari. Balanța generală în anul 2002 a înregistrat un deficit de 3987,9 mil dolari, ceva mai redus decât cel înregistrat în anul 2001 – 4166,6 mil dolari.

3. Comerțul exterior al României pe regiuni, zone geografice și țări

3.1. Orientarea geografică a exporturilor și a importurilor României în perioada 1990-2002

Analiza orientării geografice a evoluției comerțului exterior al României evidențiază schimbările ce au avut loc în ponderea diferitelor zone geografice,

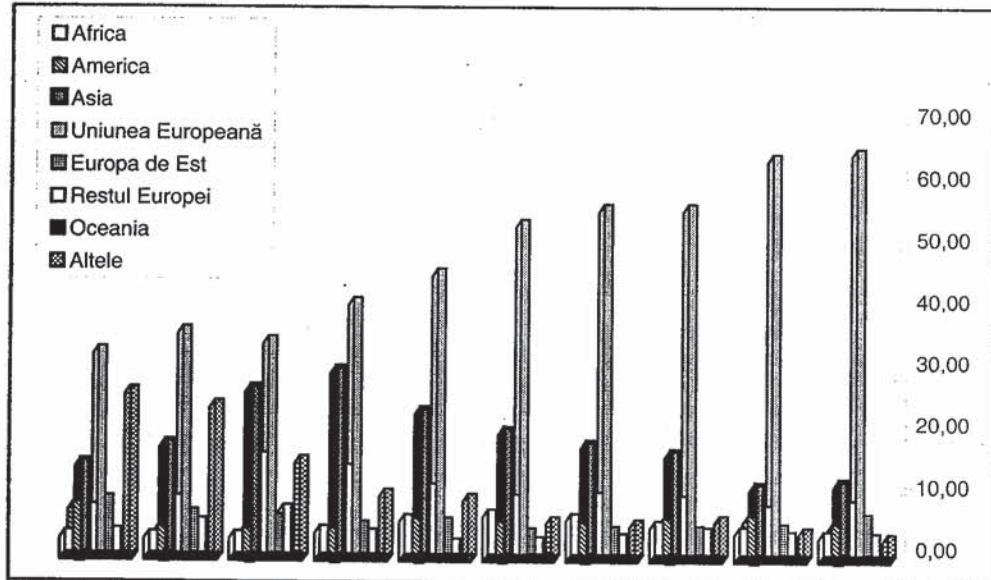
regiuni și grupe de țări în intervalul 1990-2001.

Astfel, în anul 1990, 44,94% din exporturi aveau destinația grupa de țări dezvoltate, din care 33,88% țările UE. Federația Rusă era încă un partener important pentru țara noastră având în vedere procentul de 24,62% în structura exporturilor României la începutul tranzitiei. Către țările în curs de dezvoltare se orientau 14,78% din exporturi. După 13 ani de tranzitie ponderea țărilor dezvoltate, ca destinație a exporturilor românești a crescut până la 74,5%, UE deținând 67,06%. Exporturile către celealte grupuri de țări a scăzut, cea mai accentuată scădere fiind înregistrată în cazul Federației Ruse, respectiv o pondere de 0,29%. A scăzut și ponderea exporturilor către țările în tranzitie din Europa, țări care reprezentau, în 2002, 9,25% din exporturile către zona europeană, față de 34,18% cât era în 1990.

Și în cazul importurilor tendința este aceeași și anume: creșterea importurilor din țările dezvoltate de la 31,57% în 1990 la 69,94 % în 2002, cu o creștere mai accentuată în cazul importurilor din țările UE de la 21,78% în 1990 la 58,37% în 2002. Importurile din Federația Rusă au scăzut și reprezentă, în 2002, 1/3 din importurile anului 1990.

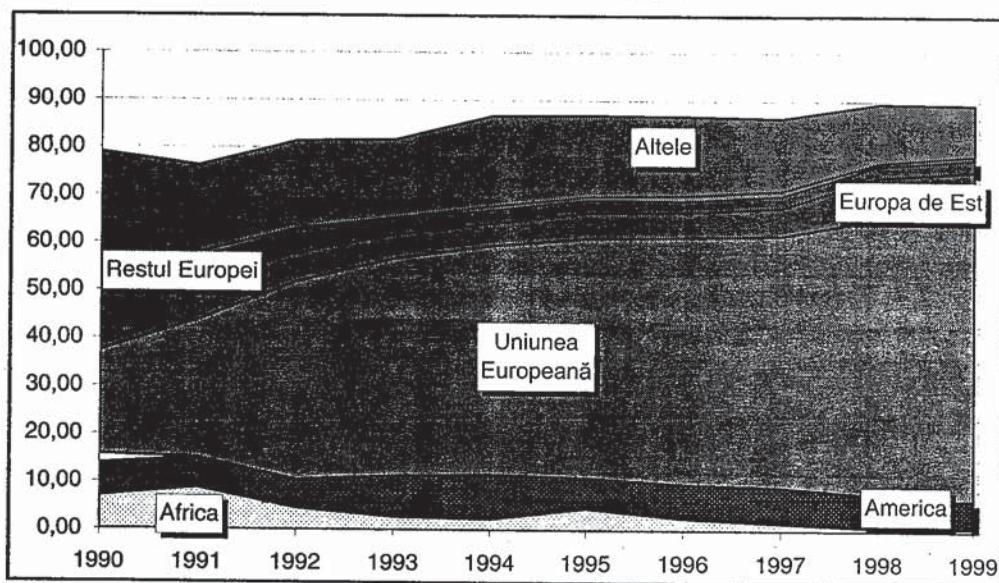
În ceea ce privește destinația pe țări a exporturilor României și țările din care frecvent sunt importate cele mai mari cantități de bunuri constatăm menținerea ca principale țări partenere: Italia, Germania, Franța, Turcia, Regatul Unit al Marii Britanii, Olanda, SUA, Ungaria, Egipt, Austria, Grecia, Federația Rusă, China, la care se adaugă pe latura importurilor Republica Coreea, Ucraina și Iranul.

Graficul nr. 1
Exportul României pe destinații

Sursa: 1999 International Trade Statistics Yearbook, Volume I, United Nations, New York, 2000

Graficul nr. 2
**Importul României pe zone geografice,
în intervalul 1990-1999**

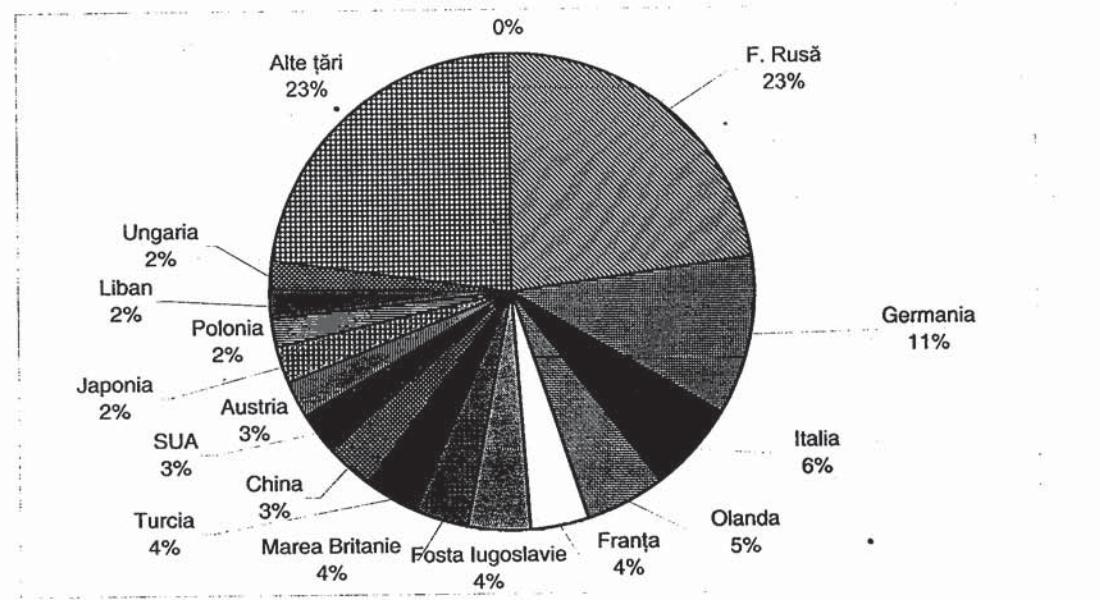
Tabelul nr. 4

**Principalele 15 țări partenere ale României,
în anii 1991 și 2002**

Tări partenere EXPORT		Tări partenere IMPORT	
1991	2002	1991	2002
FEDERATIA RUSĂ	ITALIA	FEDERATIA RUSĂ	ITALIA
GERMANIA	GERMANIA	GERMANIA	GERMANIA
ITALIA	FRANTA	IRAN	FEDERATIA RUSĂ
OLANDA	MAREA BRITANIE	ARABIA SAUDITĂ	FRANTA
FRANTA	SUA	EGIPT	MAREA BRITANIE
FOSTA IUGOSLAVIE	TURCIA	FRANTA	UNGARIA
MAREA BRITANIE	OLANDA	ITALIA	AUSTRIA
TURCIA	UNGARIA	AUSTRIA	TURCIA
CHINA	AUSTRIA	SUA	SUA
SUA	GRECIA	FOSTA IUGOSLAVIE	OLANDA
AUSTRIA	BELGIA	CHINA	CHINA
JAPONIA	CHINA	MAREA BRITANIE	POLONIA
POLONIA	SPANIA	POLONIA	R.CEHĂ
LIBAN	BULGARIA	TURCIA	UCRAINA
UNGARIA	ISRAEL	ELVETIA	KAZAHSTAN

Graficul nr. 3

**Orientarea geografică a exporturilor României
în anul 1991**

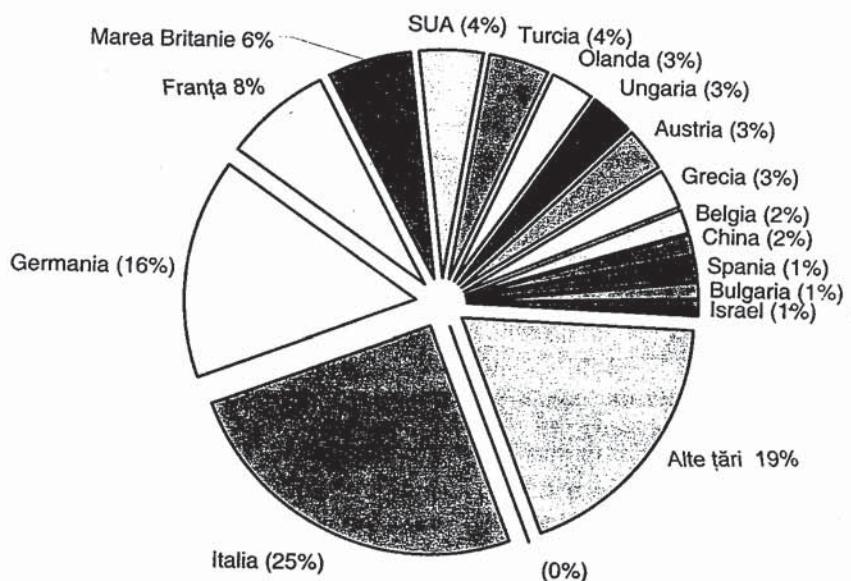
Tabelul nr. 5. prezentat în continuare evidențiază primele 15 țări partener ale României în anul 1991 și 2002. Atât la import cât și la export în anul 1991 principalul partener a fost Federația Rusă, în timp ce în ultimul an luat în studiu principalul partener a fost Italia. Constant în anii 1991 și 2002 la import și export se menține pe locul doi Ger-

mania.

Începând cu locul trei asistăm la o diversificare a orientării geografice fiind dificilă o ierarhizare oarecum stabilă a relațiilor comerciale. Pentru completarea imaginii deja formate privind paleta partenerilor comerciali, în graficele nr. 3 și 4 prezentăm orientarea geografică a exporturilor, în anii 1991 și 2002.

Graficul nr. 4

**Orientarea geografică a exporturilor
în anul 2002**

3.2. Relațiile comerciale ale României cu țări din Europa

Schimburile comerciale cu Europa în intervalul 1995-2000 au fost an de an deficitare pentru România. Deficitul comercial a urmat o evoluție osculatorie, fiind de -3032 mil. dolari în 1998 și de -1743 mil. dolari în anul 2000. În relația cu Uniunea Europeană după o valoare mai ridicată a deficitului, de -1471 mil. dolari în 1998 asistăm la o

scădere cu 701 mil. dolari în anul 2000. În anul 2002 s-a înregistrat un deficit de 1121,5 mil. dolari, în descreștere cu 76,8 mil. dolari față de cel existent în anul 2001. Exportul spre UE a crescut cu 1581 mil. dolari (+20,5%), reprezentând 67,1% din total export, în timp ce importul din Uniunea Europeană a crescut cu 1504,2 mil.dolari (+16,9%), având o pondere de 58,4% în total. Diminuarea deficitului comercial în anul 2002 s-a

produs, în principal, datorită ameliorării deficitului balanței comerciale cu Germania cu 95,3 mil.dolari, Italia cu 30 mil.dolari, precum și a majorării excedentului cu Marea Britanie cu 75,1 mil.dolari.

Schimbările comerciale cu țările în tranziție (cu excepția țărilor CEFTA) au soldul negativ, cu valori cuprinse între -1351 mil. dolari în 1995 și -1729,6 mil. dolari în anul 2002. Majorarea deficitului cu 407,8 mil. dolari, în 2002 comparativ cu 2001 se explică ca urmare a scăderii exportului cu 69,6 mil. dolari și pe de altă parte, creșterii importului cu 338,2 mil.dolari. În structura pe țări se remarcă faptul că deficitul comercial cu Federația Rusă, în creștere cu 145,5 mil. dolari față de anul 2001, se menține la un nivel foarte ridicat (-1246,4 mil. dolari).

La originea deteriorării balanței comerciale cu această grupă de țări o contribuție majoră a avut-o persistența deficitului comercial cu țările CEFTA, în special cu Cehia (-295,7 mil. dolari), Polonia(-242,3 mil. dolari), Ungaria (-207,7 mil. dolari), precum și diminuarea excedentului balanței comerciale cu Bulgaria, respectiv de la 53,4 mil. dolari la 13,6 mil. dolari. Este de menționat, că la sfârșitul anului 2002, deficitul înregistrat cu țările CEFTA era de aproape 900 mil. dolari.

Evoluția valorică diferențiată a fluxurilor comerciale a condus la ușoare modificări ale ponderii diferitelor țări în totalul exportului și importului României în perioada analizată.

La export, primele trei țări partenere (Italia, Germania și Franța) dețin o pondere de 48,2%, iar la import aceste state dețin 41,9%. Evoluția comerțului exterior cu principalii trei parteneri externi este prezentată în continuare:

- Italia cu 25,0% din total export și cu 20,7% din total import este principalul partener comercial al României și înregistrează creșteri de export cu 623 mil.dolari (+22%), dar și creșteri de import cu 592,8 mil.dolari (+19,1%), rezultând o majorare a excedentului comercial cu 30,2 mil.dolari;
- Germania cu 15,6% din total export și 14,8% din total import înregistrează o creștere de export cu 381,7 mil.dolari, precum și o creștere de import cu 286,4 mil.dolari, ceea ce a condus la ameliorarea deficitului comercial cu această țară cu 95,3 mil.dolari;
- Franța cu 7,6% din total export și 6,4% din total import înregistrează creșteri de export cu 136,4 mil.dolari (+14,8%) și de import cu 160,6 mil.dolari (+16,4%), ceea ce a condus la creșterea deficitului comercial cu această țară cu 24,1 mil.dolari.

Spre deosebire de export, la import trebuie remarcată ponderea Federației Ruse, care, cu cele 7,2%, deține locul trei în topul furnizorilor de import ai României, fapt datorat în principal țării și gazelor naturale.

3.3. Analiza comerțului exterior al României cu UE, pentru principalele grupe de produse

Analiza structurii comerțului exterior al României pe principalele grupe de produse²⁰ în perioada 1997-2001 cu țările din Europa și în mod deosebit cu

²⁰ Anuarul de comerț exterior al României, 1995-2002, INS, București.

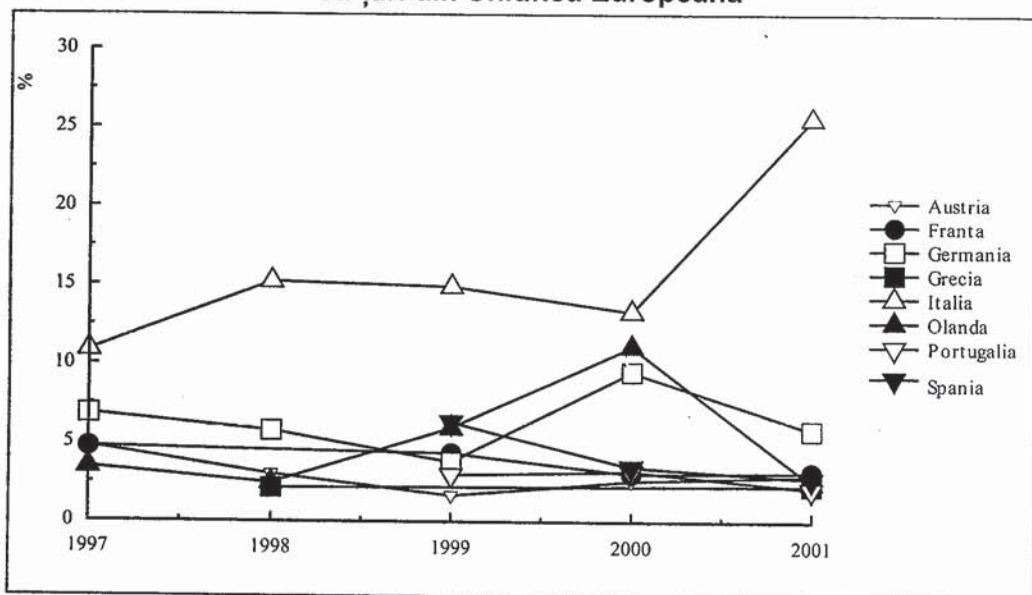
statele membre ale Uniunii Europene pune în evidență următoarele:

A. Exportul FOB:

- Pentru grupa I - animale vii și produse animale cele mai ridicate ponderi s-au înregistrat la exportul în Italia (ajungând în 2001 la 31,62%) și Grecia. Ponderea exportului românesc în Germania a cunoscut valori de peste 5%, dar cu tendințe descreșcătoare începând din anul 1998. Ponderi de 4-5% din totalul exportului românesc s-au înregistrat pentru aceasta grupă la exportul în Franța și Olanda.
- La grupele II-produse vegetale, XVI - mașini și aparate; echipamente electrice; aparate de înregistrat sau de reproducere su-netul și imaginile și XVII - mijloace și materiale de transport,

analiza datelor statistice pune în evidență o diversitate mai mare a partenerilor de afaceri ai României. Dacă pentru grupa II exportul în Italia (graficul nr. 5) detine cele mai ridicate valori (ponderi cuprinse între 10,81 și 25,54%), pentru celelalte două grupe valoările cele mai ridicate s-au înregistrat la exportul în Germania: între 20,35% în 1997 și 18,75% în 2001 la grupa XVI, și între 4,03% în 1997 și 25,35% în 2001). Dacă în 1997 și 1998 exportul românesc cu produse din aceste grupe era orientat spre un număr relativ redus de țări din UE, începând cu 1999, dar mai ales din 2001, au apărut noi parteneri (Portugalia și Spania pentru grupa II), sau au dispărut alții pentru celelalte două grupe.

Evoluția exportului românesc (grupa II –produse vegetale) cu țări din Uniunea Europeană

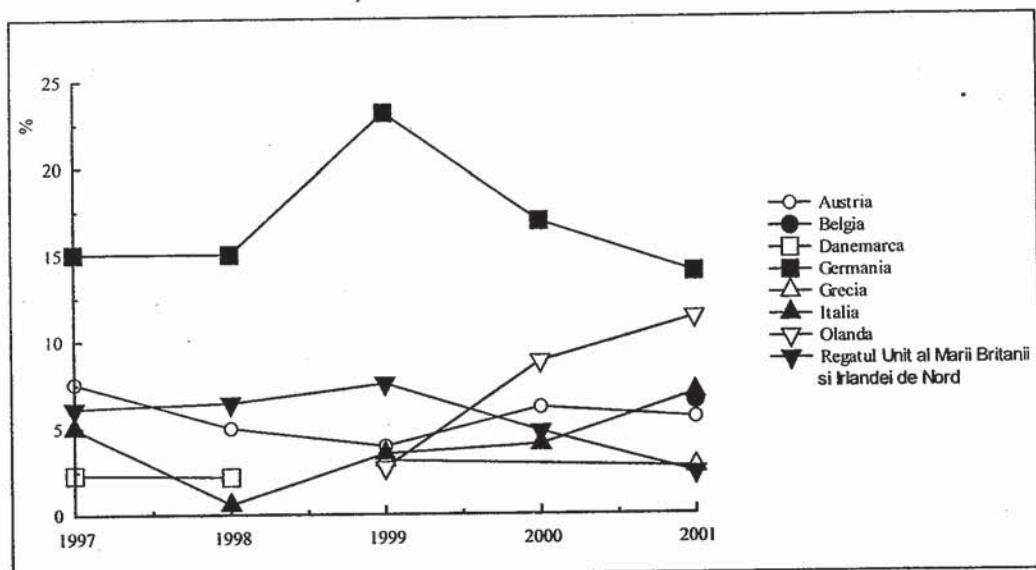
- Grupele III-grăsimi și uleiurilor animale sau vegetale, V-produse minerale, XII- încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare sunt grupele cu numărul cel mai redus de parteneri la export. Dacă ponderile exportului către Grecia ating în 2001 valori de 10,99%, în Germania acestea ating doar 2,26% în 2000 la grupa III. Ponderile grupei V în total export variază între 2,04 și 6,96%, partener constant fiind pentru România doar Italia. Dacă exportul cu produsele grupei XII a înregistrat tendințe crescătoare către Germania (de la 5,28% în

1997 la 7,39% în 2001), în schimb, cu Franța și cu Olanda tendințele sunt descrescătoare.

- Tendințe de ușoară revigorare se pun în evidență la exportul cu produse din **grupa IV - produse alimentare și tutun**, unde, chiar dacă ponderea acestei grupe în total export a scăzut de la 23,15% în 1999 la 13,96% în 2001 cu Germania (graficul nr. 6), totuși au apărut parteneri noi și cu tendințe de creștere a ponderii acestor produse în total export (de exemplu, cu Olanda exportul a crescut de la 2,7% în 1999 la 11,35% în 2001).

Graficul nr. 6

Evoluția exportului românesc (grupa IV –produse alimentare și tutun) cu țări din Uniunea Europeană

- Exportul cu produsele chimice (grupa VI), produse din lemn, exclusiv mobilier (grupa IX), pastă de lemn, hârtie, carton și articole din acestea (grupa X) se caracterizează prin faptul că ponderile cele mai ridicate se înregistrează la exportul spre Italia: tendințe ușor constante pentru grupa

VI (valori cuprinse între 7,71% în 1998 și 6,32% în 2001), de creștere pentru grupa IX (de la 17,01% în 1997 la 19,58% în 2000) și pentru grupa X (de la 11,14% în 1997 la 15,63% în 2001).

- Ponderea exportului cu **materiale plastice, cauciuc și articole din acestea (grupa VII)** în total export se

caracterizează prin tendințe de creștere către Germania (de la 12,04% în 1997 la 13,13% în 2001), de scădere către Grecia (8,2% în 1997, 3,28% în 2001) și Italia (22,74% în 1997, 14,25% în 2001).

- Dacă pe ansamblul **grupei VIII - piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea** se pune în evidență o reducere a numărului partenerilor de afaceri și a ponderii exportului către Germania (de la 14,84% în 1997 la 9,17% în 2001), totuși, datele statistice indică faptul că ponderea exportului cu produse din aceasta grupă către Italia înregistrează creșteri majore: de la 45,25% în 1997 la 64,82% în 2000 și de 62,24% în 2001.

- O caracteristică aparte pentru **grupele XI-materiale textile și articole din acestea și articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare (grupa XIII)** este aceea că pe întreaga perioadă analizată exportul s-a realizat cu aceiași parteneri și tendințele sunt în general de ușoară creștere, excepție făcând exportul din Germania care a avut în 1998 un maxim pentru ambele grupe, urmat de o cădere de 8 procente în 1999 la grupa XI și de 4 procente în 1999 la grupa XIII.

- Exportul **grupei XII - încăltăminte, pălării, umbrele etc.** are o caracteristică aparte: este dominat aproape în exclusivitate de o singură țară de destinație, Italia. Astfel, ponderea acestui partener comercial depășește constant 70% - 74,3% în 1999, 76,2% în 2000 și 75,5% în 2001. Trebuie însă menționat că cea mai mare parte a producției exportate se realizează în sistem de lohn.

Exportul grupei XVI - mașini și aparate, echipamente electrice; apa-

rate de înregistrat și reprodus sunetul și imaginile etc.

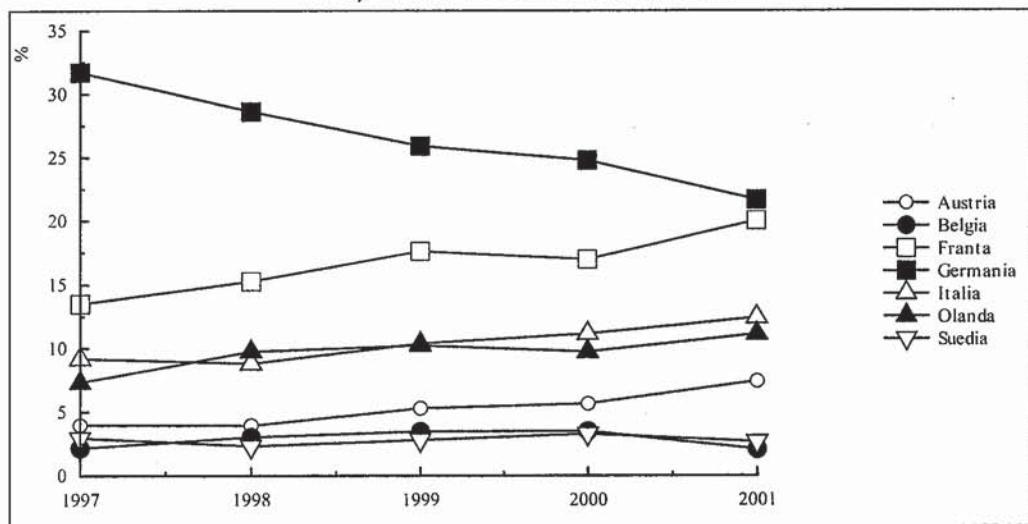
a înregistrat în general evoluții constante sau tendințe accentuate de creștere, îndeosebi cu principalii parteneri comerciali (Italia - evoluții structurale între 14,37% în 1997 și 14,8% în 2001, Germania între 20,35% în 1997, 24,14% în 1998 și 18,75% în 2001 și în special Austria, unde s-au înregistrat creșteri de la 2,74% în 1997 la 6,24% în 2001). Tendințe asemănătoare s-au înregistrat și în cazul exportului **grupei XVII - mijloace și materiale de transport** principalii parteneri comerciali din UE fiind în acest caz Germania, Olanda și Franța.

- Exportul cu produsele **grupelor XVIII - instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale și similare; ceasuri; instrumente muzicale, părți și accesorii ale acestora** se caracterizează printr-o tendință generală de ușoară scădere, excepție făcând exportul cu Italia care începând din 1999 are o tendință de creștere, în timp ce cu Germania, după ce s-a înregistrat o creștere de peste 10% în 2000 a urmat o perioadă de reducere a exportului cu peste 10%.

- Pentru **grupa XX - mărfuri și produse diverse** cele mai ridicate ponderi s-au înregistrat la exportul în Franță (ajungând în 1997 la 31,72%) și Germania (31,72% în 1997). Ponderea exportului românesc cu aceste produse a înregistrat tendințe crescătoare cu majoritatea partenerilor de afaceri, excepție făcând exportul cu Germania care prezintă un trent descrescător (31,72% în 1997 și a ajuns la 21,68% în 2001, așa cum se poate observa și pe diagramele din graficul nr. 7).

Graficul nr. 7

Evoluția exportului românesc (grupa XX – mărfuri și produse diverse) cu țări din Uniunea Europeană

B. Importul CIF:

- Dacă pentru grupele I -animale vii și produse animale și IV - produse alimentare, băuturi și tutun se poate spune că ponderea acestora în total import al României se încadrează, cu mici excepții, între 2-15% pe perioada analizată, iar importul românesc de grăsimi și uleiuri animale sau vegetale - grupa III se realizează cu un număr relativ redus de țări din UE. Analiza datelor statistice pune în evidență faptul că importul cu produse din grupa I după o evoluție în general descrescătoare în anii 1997 și 1998, are tendința de creștere cu majoritatea partenerilor. Excepție face importul din Olanda, unde după o creștere a ponderii importului în total import al României de 12,41% în 1999 s-a înregistrat o reducere cu 3% în 2001.

- Analiza diagramelor din graficul nr. 8 a evoluției importului cu produse din II - produse vegetale indică faptul

că aceasta poate fi încadrată într-un interval relativ redus de variație; o reducere la aproape jumătate înregistrându-se la importul din Grecia.

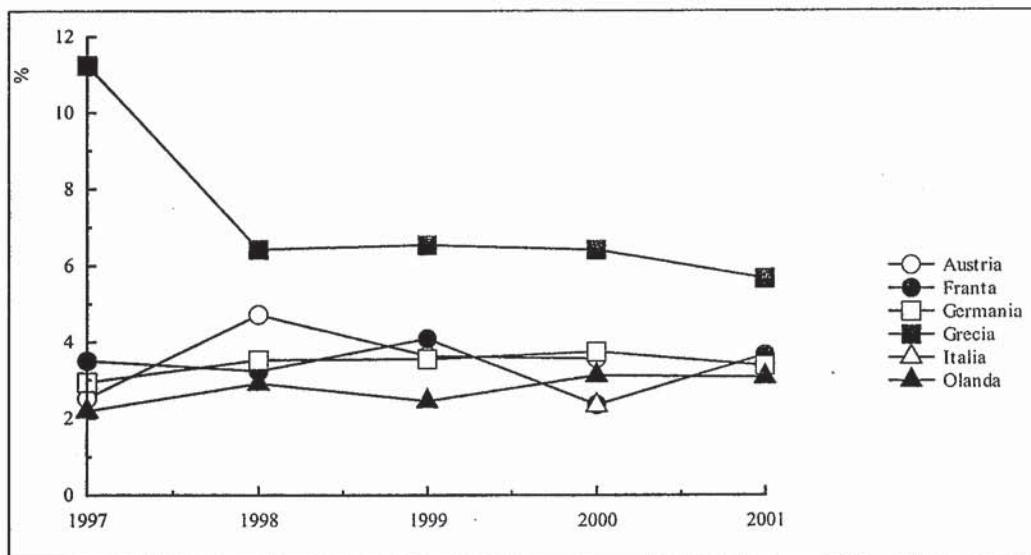
- Importul cu produse din grupa IV - produse alimentare și tutun se realizează dintr-un număr relativ mare de țări, ponderile acestuia nedepășind cu nici un partener 10% din totalul importului românesc, iar evoluția sa pe perioada analizată este oscilantă.

- Importul de produse minerale (grupa V) se realizează doar din Italia, (cu ponderi în total import al României ce variază între 3,34-5,87%).

- La produsele chimice (grupa VI) și la materialele plastice, cauciuc și articole din acestea (grupa VII) ponderile importurilor se încadrează în marea lor majoritate între 2-20% din totalul importului românesc, cele mai ridicate valori înregistrându-se la importul din Franța și Germania pentru grupa VI și Germania și Italia pentru grupa VII.

Graficul nr. 8

Evoluția importului românesc (grupa a II-a –produse vegetale) cu țări din Uniunea Europeană

- Importul de piei crude, piei tăbăcite, blănuri și produse din acestea (grupa VIII), se realizează doar cu trei țări din UE. Dacă ponderile importurilor din Germania și Olanda se încadrează între 2,27-6,38%, cele din Italia variază între 74,74% și 83,51%.

- Analiza datelor statistice privind ponderea importurilor de produse din lemn, exclusiv mobilier (grupa IX) și pastă de lemn, hârtie, carton și articole din acestea (grupa X) în total import al României indică o tendință de scădere a acestor valori chiar dacă pentru unele țări acestea înregistrează valori destul de ridicate: de la 31,12% în 1997 la 21,71% în 2001 cu Germania, de la 10,24% în 1997 la 7,04% în 2001 cu Italia la grupa IX și de la 20,78% în 1997 la 14,9% în 2001 cu Germania, de la 16,76% în 1997 la 15,49% în 2000, dar o creștere la 19,57% în 2001 cu Italia la grupa X.

- În ceea ce privește importurile de încălțăminte, pălării, umbrele și articole similare (grupa XII), acestea sunt în cea mai mare parte provenite din Italia (74,3% în 1999 și 75,5% în anul 2001), și în mult mai mică măsură din Franța, cu tendințe de scădere (ponderi cuprinse între 8,62% în 1998 și 4,26% în 2001)..

- Pentru produsele din grupa XI - materiale textile și articole din acestea ponderile importurilor variază între 2-10% cu Belgia, Franța, și Marea Britanie, în timp ce importurile cu Germania au o tendință descrescătoare (de la 34,35% în 1997 la 18,63% în 2001) și crescătoare cu Italia (33,75% în 1997-40,61% în 2001).

- La importul de articole din piatră, ipsos, ciment, ceramică, sticlă și din materiale similare (grupa XIII), ponderile acestora în total import variază între 2-10% cu Austria, Belgia,

Franța, Spania, în timp ce valorile ponderilor importului din Germania, și Italia depășesc 10%, dar cu tendințe de scădere.

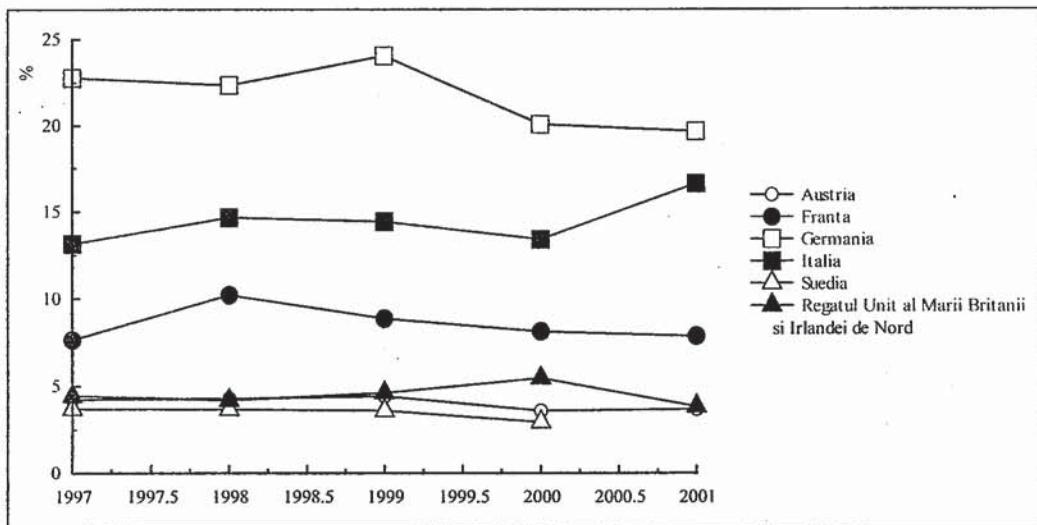
- Ponderea importului de metale comune și articole din acestea (grupa XV) și mărfuri și produse diverse (grupa XX), variază în general între 2-10%, exceptie facând ponderea importurilor din Italia atât pentru grupa XV (valori cuprinse între 16,39-18,17%), cât și pentru grupa XX (31,66-34,92%). Caracteristic pentru ambele grupe este faptul că numărul de parteneri de afaceri este relativ redus (5, respectiv 6) și evoluția importurilor este oscilantă.

- O caracteristică a importurilor de

produse din grupele XVI (mașini și aparate de reproducere sunetul și imaginile; echipamente electrice); și XVIII (instrumente și aparate optice, fotografice, cinematografice, medico-chirurgicale și similare; ceasuri; instrumente muzicale; părți și accesorii ale acestora) este faptul că dacă în general ponderea importurilor din țările membre UE variază între 2-10%, ponderea importurilor de produse din aceste grupe din Germania în total import al României depășește valori de 20% (între 24,05-19,64% la grupa XVI, și de 22,3-26,46% la grupa XVIII). Analiza datelor statistice și diagramelor din graficul nr. 9 pun în evidență faptul că importurile au o evoluție oscilantă.

Graficul nr. 9

Evoluția importului românesc (grupa XVI - mașini și aparate de reproducere sunetul și imaginile; echipamente electrice) cu țări din Uniunea Europeană

- Dacă ponderea importurilor cu produse din grupa XVII (mijloace și materiale de transport) în total import

al României variază între 2-10% cu majoritatea partenerilor de afaceri, la importurile din Germania se înre-

gistrează ponderi cuprinse între 24,61-42,11%.

*
* *

Creșterea exporturilor constituie un factor major de stimulare a creșterii producției și reflectă totodată îmbunătățirea performanțelor economiei românești.

Din analiza datelor statistice prezentate și a diagramelor din graficele prezentate se poate spune că, în general, exportul românesc în țările membre ale Uniunii Europene este orientat îndeosebi spre Italia și Germania. De exemplu, ponderea exportului cu produse din grupa VIII în total export românesc a înregistrat valori chiar de 64,82% în 2000. Ponderi de peste 15% în total export al României către Italia s-au înregistrat și la produsele din grupele I, II, VII, VIII, IX, XI, XII, XIII, XV, XVI, XVIII, XX.

Analiza structurii exportului către Germania pune în evidență ponderi de peste 15% în total export la grupele IV, XI, XIII, XVI, XVII, XVIII, XX.

Se poate observa de asemenea că, produsele din grupele II, VII, XIII, XV sunt cele mai solicitate la export, numărul partenerilor de afaceri variind între 8-9 state membre UE.

Uneori, funcție de natura produselor exportate, Franța devine un partener important la exportul cu produse românești (produse din grupele I, II, VII, XIII, XV, XVI și XX.).

Importurile asigură completarea necesarului de materii prime și de resurse energetice. Analiza evoluției structurii importului românesc pe perioada 1997-2001 pune în evidență faptul ca principalii parteneri de afaceri din Uniunea Europeană rămân tot Italia

și Germania. Se pune în evidență și faptul că la anumite produse, în special din grupele I, V, VII, X, numărul partenerilor de afaceri variază între 8-10, în timp ce importul cu produse din grupele X și XII se realizează cu doi parteneri mai importanți. Ponderi cuprinse între 10 - 20% din total import românesc s-au înregistrat la grupele de produse VI, VII, VIII, IX, X, XII, XIII, XV, XVI și de peste 20% la grupele de produse III, IX, X, XI, XIII, XVI, XVII, XX și de peste 70% la grupa VIII.

4. Concluzii

Evoluția schimburilor externe ale României după 1990 a fost net în defavoarea economiei. Declinul general al economiei nu s-a putut constitui într-un suport solid pentru obținerea de avantaje comparative și competitive din comerțul exterior.

Astfel, în timp ce perioada dinainte de '90 se caracteriza printr-o politică de lichidare a datoriei externe, obiectivul prioritări fiind reducerea importurilor, după 1990 asistăm la o cădere bruscă a exporturilor și o evoluție oscilantă a importurilor. Exporturile după reducerea din 1991 au crescut timid în timp ce importurile după creșterea de 57,7% din 1990 au scăzut timp de doi ani, dar din 1993 au crescut din nou ajungând la nivelul anului 2000 la 79,5% comparativ cu 1990.

An de an activitatea de comerț exterior a avut în general un trend ușor crescător, cu o perioadă stagnantă între anii 1995-1997. Soldul balanței comerciale a fost permanent deficitar după 1990. Dezechilibrul balanței a influențat negativ evoluția cursului de schimb, implicit a economiei reale.

În intervalul decembrie 2001-decembrie 2002 comerțul exterior a înre-

gistrat oscilații, și pentru anumite perioade de timp, dinamici divergente.

- Exporturile au înregistrat un trend crescător, depășindu-l pe cel al importurilor – exporturile au fost cu 28,1% mai mari în 2002, comparativ cu 2001, iar importurile au fost cu numai 14,8% mai mari în aceeași perioadă. Au înregistrat tendință descrescătoare în august și decembrie 2002, și crescătoare în primele șapte luni ale anului 2002.
- Importurile au avut de asemenea un trend general crescător, cu fluctuații mai mari decât exporturile: creșteri mari în decembrie 2001, mai-iulie și din nou în septembrie-octombrie 2002 (creșterea a fost vizibil mai abruptă decât cea a exporturilor), și unele diminuări în ianuarie-martie, august, noiembrie-decembrie 2002. Dinamica importurilor a depășit-o pe cea a exporturilor în decembrie 2002, însă ambele dinamici au înregistrat scăderi semnificative față de luna anterioară.
- Evoluția balanței comerciale a înregistrat oscilații cu amplitudine foarte mare în timpul perioadei analizate: creșteri semnificative în decembrie 2001 și în aprilie, iulie, septembrie-octombrie și decembrie 2002 a importurilor față de exporturi și situația inversă în ianuarie-februarie, iunie, august și noiembrie 2002. Corespunzător, deficitul FOB-FOB a crescut încă o dată la sfârșitul anului 2002, singurul aspect pozitiv, vizibil, fiind cel înregistrat în august (298,9 mil dolari în iulie, 65,2 mil dolari în
- august, 227,8 mil dolari în septembrie, 310,7 mil dolari în octombrie, 252,8 mil dolari în noiembrie și 316,5 mil dolari în decembrie). Balanțele FOB-FOB și FOB-CIF au înregistrat în mod constant deficite de-a lungul anului 2002, deși au cunoscut îmbunătățiri apreciabile în august 2002, când au înregistrat cele mai bune poziții din ultimii doi ani (65,2 mil dolari deficit FOB-FOB, și respectiv, 170,3 mil dolari deficit FOB-CIF). Dar, inversarea trendului a fost numai una sezonieră, balanțele comerciale s-au agravat din nou în septembrie-decembrie (atingând 316,5 mil dolari deficit FOB-FOB, și 444,3 mil dolari deficit FOB-CIF în decembrie 2002), o evoluție similară celei întâmplate în timpul anului anterior, deși la nivele mult mai bune.
- Urmând tendința generală a circuitului comerțului, rata de acoperire a importurilor prin exporturi (FOB/FOB) a oscilat foarte mult în intervalul de timp decembrie 2001-decembrie 2002 între o valoare de vârf de 94,8% în august 2002 și un minim de 62,9% înregistrat în decembrie 2001. În general, linia trendului a rămas ușor crescătoare, în cea mai mare parte datorându-se "vârfului" înregistrat în august 2002, care a schimbat modelul de "stabilizare" undeava în jur de 2-3 puncte procentuale peste 80% (înregistrat în primele șapte luni ale lui 2002). Rata generală de acoperire pentru întreg anul 2002 a fost cu 0,5 puncte procentuale sub nivelul celei înre-

gistrate în cele 11 luni anterioare. Situația a fost determinată de scăderea înregistrată în decembrie (a scăzut la 79,3%, situându-se oricum la un nivel încă mare față de cel înregistrat în decembrie 2001, când a fost de numai 62,9%).

- În ceea ce privește principalele destinații ale comerțului internațional al României în anul 2002, principalul partener a fost Uniunea Europeană, în cadrul căreia *Italia* și-a consolidat poziția de cel mai important partener, urmată la o distanță mare de Germania, Franța și Marea Britanie. Urmează apoi un grup de parteneri stabili, de marime "medie": Austria, Olanda și Grecia.
 - Deficitul general cu UE s-a menținut, iar cu unii principali parteneri de comerț s-au înregistrat unele mici surplussuri: cu *Marea Britanie* (care a reprezentat totodată și țara UE cu cea mai mare creștere a activității de comerț exterior în ultimul semestru), *Olanda* și *Grecia*.
 - În ceea ce privește țările din Europa Centrală și de Est, aspectul negativ al relațiilor comerciale s-a menținut în general, dar s-au înregistrat și unele semne de îmbunătățire. *Tările membre CEFTA* au fost cel mai important partener comercial din acest grup de țări, dar exporturile românești către această zonă au crescut foarte puțin față de ianuarie-decembrie 2001, după o lungă perioadă de declin. Creșterile semnificative ale exporturilor către unele țări din această regiune, înregistrate în perioada
- anterioară, au continuat, deși la niște volume mult mai mici (către Cehia, Slovenia și Ungaria, de exemplu). Valoarea importurilor din țările CEFTA au crescut în timpul perioadei de timp analizate și deficitul balanței comerciale dintre România și aceste țări a continuat să se adâncească în ciuda tuturor eforturilor exportatorilor și autorităților române. Declinul exporturilor către Iugoslavia față de anul 2001 s-a menținut la un nivel mic, însă poate constitui un alt motiv de mare îngrijorare pentru viitorul dezvoltării comerțului exterior al României în zona Balcanilor. *Semnalele alarmante din Comunitatea Statelor Independente sunt deja cronice, exporturile românești către această zonă au fost aproape în mod continuu "invizibile", în comparație cu anul 2001.* Printre piețele de import din aceasta zonă, cea mai importantă continuă să fie, de departe, Rusia (și importurile au crescut în special ca urmare a importurilor de gaze naturale ce s-au datorat perioadei de iarnă), în timp ce exporturile românești către această mare piață au scăzut la o valoare aproape nesemnificativă (încă o dată, mai puțin de jumătate din suma înregistrată în anul trecut).
- Alți parteneri comerciali importanți au fost SUA, Turcia, Kazahstan, China și Israel. România a înregistrat unele surplussuri comerciale în relațiile cu SUA (care în ultimul semestru a devenit principalul partener comercial din acest grup), Turcia (care

- a scăzut mult ca importanță) și Israel.
- Trendul crescător al exporturilor către Oriental Mijlociu se menține ca o principală caracteristică în a doua jumătate a anului 2002, în ciuda amenințărilor serioase permanente datorate problemelor politice din această regiune.
 - Exportul către China continuă puternica sa revenire în comparație cu anul anterior, situație ce constituie ca una dintre cele mai mari dezvoltări pozitive ale exporturilor României din anul 2002, însă acest trend va trebui să fie menținut și în viitor.

Pe categorii economice, structura exporturilor din 2002 continuă să fie dominată de *bunurile de consum* (41,0% din total exporturi) – din care *bunuri semidurabile* - confectioni, încălțăminte, țesături - reprezintă 30,0% din totalul exporturilor și o creștere de 20,1 puncte procentuale față de 2001, urmate de *aprovisionările industriale – nespecificate în altă parte* (30,7% din total exporturi – dominate de *produsele manufacture* – 28,0% din total exporturi – și o creștere de 19,3% față de anul 2001). *Bunurile de capital* (exclusiv *echipamentul de transport*) și *echipamentul de transport și părți și accesori* continuă să dețină ponderi modeste în export pe întreaga perioadă analizată: 10,8% (și o creștere de 12,8% față de anul 2001) și 6,8% (creștere față de anul anterior de 41,1%, și mai ales în secțiunea *părți și accesori* – care a crescut cu 59,0%). Oricum, una din creșterile cele mai remarcabile este cea a grupului *combustibili și lubrifianti* – 7,9% din total export (aproape toate produsele manufacture), cu o creștere de

55,6% față de 2001, iar la subcategoria *combustibili pentru motoare* creșterea a fost cu 7,4 puncte procentuale mai mare față de 2001.

Cele mai mari volume la importuri, pe categorii economice s-au înregistrat la *achiziții industriale – nespecificate în altă parte* (41,8% din total importuri – *produsele manufacture* au reprezentat 39,2% din totalul importurilor anului 2002 – cu o creștere de 19,4% față de anul 2001), urmată de *bunuri de capital – exclusiv echipamentele de transport* (22,0% din importuri, cu o creștere de 13,6% față de 2001) și la *bunuri de consum – nespecificate în altă parte* (13,4% din total importurilor, cu o creștere de 25,8% față de anul anterior). Cele mai mari creșteri au fost înregistrate în subcategoriile *combustibili pentru motoare* (+41,7 puncte procentuale față de 2001) și *subansamble, părți și accesori pentru transport* (+33,1 puncte procentuale față de aceeași perioadă a anului anterior). Toate subcategoriile din grupul *bunuri de consum – nespecificate în altă parte* au înregistrat creșteri care au depășit cu 23% anul 2001 (*bunurile durabile pentru gospodării* cu 33,1%)

Balanța comercială pe sectoare (FOB-CIF) a înregistrat cele mai mari deficite în sectoarele: XVI (*mașini, instalații și echipamente electrice*) – 1919,7 mil dolari, V (*produse minerale*) – 1100,7 mil dolari și VI (*chimicale*) – 1019,9 mil dolari, în timp ce surplusuri s-au înregistrat în sectoarele XII (*încălțăminte*) – 875,2 mil dolari (întărindu-și poziția curentă de principală "specializare" a exporturilor românești), XI (*textile*) – 581,0 mil dolari, IX (*produse din lemn*) – 475,6 mil dolari, XV (*metale comune și produse din*

acestea) - 467,5 mil dolari și XX (mărfuri și produse diverse - în special mobilă) - 407,1 mil dolari. Balanța comercială generală în anul 2002 a înregistrat un deficit de 3987,9 mil, ușor mai mic decât cel înregistrat în 2001 - 4166,6 mil dolari.

Structura pe grupe de mărfuri a comerțului exterior nu este favorabilă unei specializări viabile a economiei noastre.

- La export sunt preponderente bunuri de consum cu valoare adăugată mică ce folosesc resurse interne indigene, ieftine (lemn, forță de muncă) tehnologii material-intensive și energointensive.
- La import preponderente sunt produsele minerale de natura combustibililor și materiilor prime sau mașini, aparate și echipamente electrice.
- Exporturile au fost realizate ca modalitate de supraviețuire a întreprinderilor dacă alăturăm mai ales evoluția deloc favorabilă a cursului de schimb pentru exportatorii români.

Examinarea datelor privind activitatea de comerț exterior pe ramuri dezaggregate ale economiei naționale, ne permite o scurtă caracterizare a acestei activități la nivelul ramurilor.

- În general, produsele preponderent exportate de țara noastră după 1990 sunt produse primare sau cu un grad redus de prelucrare și care nu ne oferă avantaje competitive comparative în comerțul exterior.

Categoriile de bunuri și servicii caracteristice activității de comerț exterior:

La export:

- Produse primare ale agriculturii-animale vîi și produse de origine

animală; produse agricole prelucrate sau cu un grad redus de prelucrare; produse industriale prelucrate primar, obținute în ramuri mari consumatoare de materii prime și energie electrică; produse industriale cu grad redus de prelucrare; produse agricole și industriale care încorporează progres tehnic și/sau valoare adăugată importantă.

La import:

- Produse alimentare naturale sau semiprelucrate de completare (produse care nu se pot obține în țara noastră); produse agricole și alimentare - naturale și/sau prelucrate - care se obțin și în țara noastră (necorelați între cererea și oferta de resurse proprii la nivel național); materii prime sau produse semiprelucrate destinate consumurilor intermediare industriale (în metalurgie, industria ușoară, chimică, construcții etc.); produse finite destinate consumului (sunt în competiție cu produsele similare din oferta națională).

Structura exporturilor românești fiind preponderent axată pe produse primare ne poate asigura avantaje comparative mai mult prin preț și mai puțin prin calitate sau productivitate. Structura importurilor corelată cu situația reală din economia noastră ne arată că importurile nu susțin restructurarea și modernizarea economiei. Fenomenul care se manifestă este chiar negativ în sensul că o serie de produse românești sunt eliminate de pe piața internă și chiar de pe piețe externe.

O categorie aparte de produse ce fac obiectul activității de comerț exterior sunt grupele de produse care se

găsesc și la import și la export situație în care sunt evidențiate câteva aspecte și anume :

- transformarea economiei românești din producător de cereale, carne și produse din carne în importator al acestor produse;
- exportul de materii prime și semifabricate care altădată erau prelucrate în țară: lemn, celuloză, piei, minereuri feroase și neferoase, sticlă etc.

Utilizarea datelor din Conturile Naționale pentru perioada 1989-2000 ne permite unele completări în ceea ce privește activitatea de comerț exterior (o analiză mai detaliată a dinamicii comerțului exterior pe baza conturilor naționale va fi realizată în următorul capitol), urmărind în special indicatorul rata de acoperire a importului prin export.

Rata de acoperire a importului prin export situată la un nivel ridicat în 1989 când exporturile din ramuri ale industriei: lemn, mobilă, construcții, pielărie și încăltăminte; cauciuc și materiale plastice; sticlă; mașini și aparate de uz casnic; comunicații acopereau puternic importurile. Această rată structural nu s-a schimbat. Mutății s-au produs în intensitatea fenomenului, aspect ce subliniază imposibilitatea sistemului productiv al economiei noastre de tranziție de a crea produse cu nivel calitativ corespunzător competiției pe piețele externe.

Ierarhizarea ramurilor în funcție de competitivitatea pe piața externă, în raport cu "rata de acoperire a importului prin export" evidențiază patru clase de ramuri:

Ramuri cu deschidere mare spre export, cu o rată de acoperire de peste 500%. În cazul acestor ramuri importul

este, în general, nesemnificativ față de export și au o competitivitate foarte bună în raport cu comerțul exterior. Ramurile cuprinse în această clasă sunt: (4) Silvicultura și economia vânătului; (5) Exploatarea forestieră; (16) Extractia și prepararea sării; (29) Industria confecțiilor din textile; (32) Industria de prelucrare a lemnului (exclusiv industria mobilei); (77) Producția de mobilier; (51) Fabricarea cimentului, varului, ipsosului; (73) Construcții și reparări navale.

Ramuri orientate către export, cu un sold comercial pozitiv și o rată de acoperire între 100% și 500%, importul și exportul având valori comparabile. Menționăm în această clasă urmatoarele ramuri: - (01) Cultura vegetală, - (02) Creșterea animalelor; (21) Producerea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale; - (26) Industria tutunului; (30) Industria confecțiilor din blănuri și piele; (31) Industria pielăriei și încăltăminte; (36) Prelucrarea țipeiului; (47) Fabricarea sticlei și a articolelor din sticlă; (48) Fabricarea articolelor din ceramică refractară și nerefractară (exclusiv cele pentru construcții); (55) Siderurgia și producția de feroaliale; (56) Producția de tuburi; (57) Alte produse siderurgice; (58) Producția metalelor prețioase și a altor metale neferoase; (59). Turnătorie; (74) Producția și repararea mijloacelor de transport feroviar și a materialului rulant; (83) Construcții; (94) Activități de poștă și de curier; (95) Telecomunicații.

Ramuri orientate către import, cu un sold comercial negativ, dar cu posibilități de extindere pe piața externă și o rată de acoperire între 50% și 100%: (38) Fabricarea produselor chimice de bază; (44) Fabricarea firelor și

fibrelor sintetice sau artificiale ; (45) Producția de articole din cauciuc ; (60) Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, - (61) Fabricarea de echipamente pentru producerea și utilizarea energiei mecanice (fără motoarele pentru avioane, vehicule și motociclete), (64) Fabricarea mașinilor unelte; (67) Fabricarea mașinilor și aparatelor de uz casnic; (69) Industria de mașini și aparete electrice; (75) Construcții și reparații de aeronave; (76) Producția de motociclete și biciclete și alte mijloace de transport (inclusiv pentru invalizi); (79) Producția și distribuirea energie electrice; (80) Producția și distribuirea gazelor (exclusiv extractia gazului metan); (81) Producția și distribuirea energiei termice și a apei calde; (82) Captarea, epurarea și distribuția apei; (87) Transporturi pe calea ferată; (88) Alte transporturi terestre; (90) Transporturi pe apă (maritime, de coastă, fluviale); (91) Transporturi aeriene; (96) Activități financiare, bancare și de asigurări; (98) Informatică și activități conexe; (99) Cercetare-dezvoltare; (101) Alte activități de servicii pentru întreprinderi.

Ramuri dependente de import, ineficiente pe piața externă cu o rată de acoperire până la 50%. Menționăm aici, în principal, următoarele ramuri (cu gradul cel mai ridicat de dependență față de import): (13) Extractia minereurilor pentru materiale de construcții; (14) Extractia nisipului și argilei; (15) Extractia și prepararea minereurilor pentru industria chimică; (17) Extractia și prepararea altor minereuri nemetalifere; (22) Fabricarea produselor lactate; (23) Fabricarea produselor de morărit, a amidonului și a produselor din amidon; (25) Fabricarea altor produse alimentare; (27) Fabricarea băuturilor; (34) Edituri, poligrafie și

reproducerea înregistrărilor pe suport; (39) Fabricarea pesticidelor și a altor produse agrochimice; (40) Fabricarea vopselelor și a lacurilor; (41) Fabricarea medicamentelor și a produselor farmaceutice; (42) Fabricarea săpunurilor, detergenților, a produselor de întreținere, cosmetice și de parfumerie; (46) Producția de articole din material plastic; (49) Fabricarea plăcilor și dalelor din ceramică; (70) Industria de echipamente, aparate de radio, televizoare și comunicații; (71) Industria de aparete și instrumente medicale de precizie, optică și ceasornicărie.

Rata de penetrare a importurilor pe piața internă a avut o evoluție oscilantă de scădere-creștere-scădere-creștere. Chiar dacă oscilațiile ratei de penetrare nu au fost foarte mari este certă folosirea importurilor ca o supapă de acoperire a cererii pe piața internă: pentru consumul intermediar, consumul final al gospodăriilor și mai puțin formarea brută de capital.

Pe termen scurt, mecanismul economic al tranzitiei nu poate asigura funcționarea economiei la nivelul ei potențial, ceea ce implică ajustarea structurală printr-un pachet de politici economice de susținere a cererii și a exporturilor și de stimulare a ofertei prin apelul în continuare la importuri. Scopul acestor acțiuni îl constituie imperativul asigurării dezvoltării economice în conformitate cu resursele economice, cu structurile productive, cu stocul de cunoștințe și calificarea forței de muncă.

Pe termen lung pentru adaptarea la schimbări și mărirea gradului de competitivitate al economiei, rolul major revine reformelor structurale pentru stimularea simultană a cererii și ofertei bunurilor de consum.

- În acest context, relansarea ofertei printr-un proces de dezvoltare durabilă presupune stimularea economisirilor și a investițiilor, printr-un set de politici fiscale, comerciale și industriale care să permită acordarea diferențiată și pe perioade limitate de timp a unor facilități, celor agenți sau sectoare economice cu potențial relativ ridicat de creștere a valorii adăugate brute și propagare a progresului tehnologic și inovațional.
- Stimularea producției naționale de bunuri de consum și de servicii, în condițiile în care pregătirea pentru aderare la UE presupune creșterea capacitații concurențiale a economiei românești comparativ cu celelalte state în tranziție.

Relevarea avantajelor/dezavantajelor comparative ale României în activitatea de comerț exterior, în intervalul 1990-2000 evidențiază următoarea situație :

- Volumul total al comerțului exterior cu UE-15 prezintă o ușoară tendință de creștere atât la import cât și la export, dinamica la import fiind mai mică față de dinamica exportului ;
- Cele mai intense schimburi comerciale comerciale le avem cu Italia și Germania și mai puțin intense cu Luxemburg, Finlanda, Portugalia și Danemarca;
- Analiza avantajelor/dezavantajelor comparative pe țari evidențiază preponderența dezavantajelor;

- România are o poziție avantajoasă în activitatea de comerț exterior cu Italia, Olanda, Marea Britanie și Portugalia;
- Prezintă avantaje comparative parțiale și în cazul relațiilor cu Belgia (1992-1995,2000), Grecia (1992-1999), Spania (1991-1992,1994-1997,1999-2000) și Franța (1994-1996).

În ceea ce privește comerțul exterior cu țările în tranziție, România deține avantaje comparative în relațiile cu Albania, Bulgaria, Croația, Iugoslavia, Macedonia, cu Ungaria din 1993, din 1992 (exceptând anul 1994), cu Polonia și parțial cu Ucraina (1992-1995, 1997,1999). Dezavantaje comparative sunt de semnalat în relațiile cu Cehia, Slovacia și Rusia (deosebit de accentuate).

Integrarea în Uniunea Europeană va oferi un stimulent atât pentru reformă, cât și pentru cooperare intraregională. Angajamentele privind integrarea cu UE sunt fundamentale succesului tranziției la economia de piață și în final al trecerii la o dezvoltare umană durabilă.

În viitor, funcție de rezultatele pe linia promovării reformelor și a trecerii la o dezvoltare economică sustenabilă, România va juca un rol mai activ în cooperarea regională și subregională în Europa (CEFTA, Pactul de Stabilitate etc.).

Progresele pe linia liberalizării comerțului și a relațiilor externe, în general, vor influența în sens pozitiv economia românească determinând-o să devină mai competitivă.

Fară o îmbunătățire a climatului investițional și a celui de funcționare a sectorului privat, în general, România nu va putea să se bucure de beneficiile integrării. Prin urmare, ținta principală a oricărei strategii economice va trebui

* Gh.Zaman, V.Vasile - "Evoluții recente ale comerțului exterior românesc. Dinamica avantajelor/dezavantajelor comparative" Oeconomica, Nr.4(1), 2001, IRLI, București.

să vizeze crearea unui mediu economic stabil, transparent și nediscriminatoriu pentru dezvoltarea sectorului privat.

În acest sens, în cazul țărilor în tranziție, distribuția inegală a fluxului de investiții străine directe a avut o contribuție esențială în sensul favorizării economiilor mai dezvoltate, situație ce nu este specifică decât pentru unele dintre ele. Nivelul fluxului de investiții străine directe a fost în funcție de coerența politicii promovate pentru derularea procesului privatizării (mai intens în Ungaria și Cehia). Fluxul de capital străin în industriile țărilor CEE a determinat schimbări structurale, regăsite la un nivel accelerat în Ungaria, mai întârziate, în timp, în Polonia și Cehia și lente în România și Slovenia. Acele sectoare în care participarea cu capital străin este evident mai mare obțin productivitatea a muncii mai mare, au o înclinație mai mare către export și investiții. Participarea străină la capitalul sectorului în coparteneriat cu cel autohton asigură utilizarea tehnologiei înalte – *high tech* – și orientază industriile respective către export, în timp ce pentru sectorul cu participare autohtonă la capital orientarea este către import. Coparticiparea între capitalul străin și autohton funcționează peste tot în țările CEE și mai puțin în România și Slovenia.

Situațiile diferite dintre Ungaria și Slovenia în ceea ce privește relația cu piața UE derivă tocmai din nivelul diferit al fluxurilor de investiții străine directe și anume: Ungaria, la inițiativa și cu sprijinul filialelor societăților străine a recăștigat un segment important din piața europeană ca urmare a restrucțuirilor, în timp ce Slovenia a pierdut deoarece a avut un flux scăzut al in-

vestițiilor străine directe și filialele societăților străine au exportat foarte puțin.

În cazul Cehiei și Poloniei, țări în care filialele străine sunt foarte active la exporturi, numai Cehia și-a recăștigat un segment important din piața UE, Polonia fiind mai orientată către piața internă.

Țările mai avansate economic sunt cele care au promovat un flux al investițiilor străine directe mai mare, unele dintre ele și-au accelerat privatizarea cu ajutorul ISD (Bulgaria, Polonia, Slovacia).

Schimbările structurale rămân ancoreate în cazul țărilor în tranziție de fluxul ISD – nivel ridicat în Ungaria, nivel mediu în Polonia și Cehia și nivel redus în Slovenia și România. Participarea străină cu capital în coparticipare cu cel autohton oferă avantaje în termenii productivității, exportului, investițiilor, promovează tehnologia înaltă și exportul.

În cazul unora dintre țările în tranziție ratele de creștere economică și cele ale exporturilor sunt mai mari decât în țările dezvoltate. Costurile (prețuri, salarii) mai reduse din aceste țări, comparativ cu țările dezvoltate și alte regiuni ale lumii atrag investitorii străini, mai ales pe frontieră cu UE și le creează un avantaj comparativ mai mare în regiune.

Pe de altă parte, în țările în care privatizarea a fost încheiată, fluxul de ISD se va micșora iar pentru celelalte riscul investițional persistă, prețul companiilor scade și influențează negativ potențialii cumpărători.

România înainte de a fi o țară în tranziție este o țară în curs de dezvoltare. Economia de piață reprezintă cadrul cel mai favorabil, și singurul, pentru dezvoltarea economică durabilă.

Prin urmare, problema creșterii economice a fost și rămâne o prioritate pentru toate țările în tranziție și pentru România. Activitatea de comerț exterior, pe latura exportului constituie unul din instrumentele importante în relansarea creșterii. În perspectiva proiectării unei politici optime în domeniul comerțului exterior este necesară o testare prealabilă a diferitelor modele existente pe plan internațional, pornind

de la identificarea și estimarea unor parametri specifici economiei românești. Această acțiune presupune totodată unele reevaluări ale unor indicatori statistici macroeconomici și specifici activității comerciale și de producție și pe baza rezultatelor obținute selectarea elementelor valide pentru a fi utilizate în proiectarea politicilor de stimulare a creșterii economice prin creșterea exporturilor.